

Helyzetkép a magyar–ukrán határról

Novák Katalin: Magyarország szíve most a magyar–ukrán határon dobog

Ma is, mint tegnap, tegnapelőtt és azelőtt, korán keltem, és elindultam a magyar–ukrán határra, Beregsurányba, kelet felé. Szemben vörös bíborba borult ég alj köszönt rám, a nap kapuja, amely előtt elvonult egy-egy későn ébredő felhőhab, amely pillanatokig tartó néma lobbanásra hasonlított, mint egy hangfogós rakéta.

– Mi a csuda? – ezek az asszociációk egyenruhába öltöznek gondolataimban, és amit látok, kényszertársítássá válik a szomszédban zajló háború miatt?! – vallattam magamat.

Persze, az ég alj varázslatos színjátékát a Kárpátok mögül kelő örök vándor kínálta fel, ébresztve-üdvözölve földi birodalmunk apraját-nagyját, élővilágát, múltjának tanúit – győzködtem magamat, megszelídítve előbbi gondolatomat.

A tollászkodó reggel kényelmesen nyújtózó órájában gyér volt a forgalom, de feltűnést keltett egy-egy szembejövő vagy éppen három-négy tagú karavánná formálódott személyautó: csillogó-villogó küllemük, márkájuk sokmilliós értékükről árulkodott. Ilyeneket láttam az útba eső Mol-kútnál is, amikor beálltam tankolni; mindegyik rendszámtáblája ukrán volt, utasai, köztük a vezetők, férfiak voltak.

Nem értettem: a háború miatt Ukrajnában a katonaköteles korú férfiak nem hagyhatják el az országot, akkor kik ezek a – többnyire éjszaka/kora reggel érkező – láthatóan harcra érett férfiak?

Ennek voltam/voltunk szemtanúi a határátelőkön is, ahová zömében a harcok terjedésével Harkivból, Kijev környékéről, Mariupolból evakuált lakosok érkeztek.

A filmbéli négykerékűek vezetői nem igényeltek tolmácsot, mert ők vagy a velük utazó hozzátartozók valamelyike angolul kommunikált a rendőrökkel, határőrökkel, vámosokkal.

A „kik ők?” kérdésre a menekülők egyikétől, a 30 év körüli mariupoli tanárnőtől érkezett meg a válasz:

„...Késő este újra bombáztak az oroszok, a mi házuk felső emeleteit is találat érte. Felkaptam a kislányomat és a készenlétbe helyezett csomagomat, némi élelmiszerrel, a kislányom ruháicskáival, és kirohantam az udvarra, majd az utcára, onnan, mivel újabb bombák robbantak, berohantunk a közeli temetőbe, ott egy sírboltban húzódtunk meg. Mikor pirkadni kezdett, és elültek a robbanások, átvágtunk a temetőn, kifelé a városból, hogy eljussunk valahová, ahol meghúzhatjuk magunkat. Lebombázott épületek, lakóházak romjain botorkálva igyekeztünk kijutni az országútra. Szörnyű látvány volt: szerteszét emberek tetemei, itt-ott testrészek, innen-onnan segélykérő sírást, panaszokat, jajgatásokat lehetett hallani...

Már világos reggel volt, mikor kiértünk az országútra, amelyen buszok, teherautók tele emberekkel igyekeztek a belországi irányába... Hiába jeleztünk nekik, nem álltak meg... Gyalogoltunk tovább... Jöttek drága, sokmilliós értékű, külföldi márkájú személygépkocsik is, nekik is jeleztem, de ránk sem hederítettek... Az egyiket megjegyeztem, mert a rendszáma egyezett az én születési adataimmal... A szomszéd városban, ahova kb. délben érkeztünk meg, vonatra szálltunk, az elhozott bennünket Munkácsig, ahol váratlanul nagy figyelemmel fogadtak, elláttak minket, két napot pihenhattünk, úgy-ahogy magunkhoz térhattünk, majd lehoztak ide a határra, hogy átjövünk... és mit ád az ég?! Az ukrán oldalon már a sorompó előtt állt, felismertem, a megjegyzett rendszámú autó, a volánnál egy fiatalemberrel és az utasokkal. Kikerültek bennünket, gyalogosokat, s áthajtottak a magyar oldalra... Azok és a

hozzájuk hasonlók, habár katonakötelesek, mégis leléphetnek, már nem is titok, hogy 5000 euró a taksa... Nincs már becsület, nincs hazaszereget, minden a pénzről szól!”

*

A tiszabecsi határon feltartóztatták Igor Kotvickij ukrán parlamenti képviselő feleségét, aki az általa vezetett kisbuszban a bőröndökben 28 millió USA-dollárt és 1,3 millió eurót kísérelt meg behozni Magyarországra – a háborútól szenvedő, szegény Ukrajnából. Nem mellesleg: az említett képviselő, aki mesés vagyonra tett szert, a 2021-ben lemondott ukrán belügyminiszter üzlettársa, jó barátja volt.

*

Megszokott tempóban közeledve célállomás felé, lassítva az útszélre húzódtam, mert szinte naponta megisméltődő „kép” közeledett mögöttem: a Magyar Református Szeretetszolgálat négy kamionja – oldalán *Híd Kárpátaljára* logóval –, megpakolva sok-sok tonna élelmiszerral, ruhaneművel, tisztálkodó- és fertőtlenítőszerrel. Ez a mozgókép mindennapos, nincs az anyaországnak olyan ismert karitatív szervezete, ad hoc összefogása, amely ne venne részt Ukrajna, azon belül elsősorban Kárpátalja szenvedő lakosainak megsegítésében küldemények formájában. A március 15-i összegzés 600 millió forintnak megfelelő támogatásról informál.

Sajnálatos tény, amiről egyes menekülők beszámoltak: több szállítmány élelmiszert a határátlépést követően az ukrán illetékesek rekvirálnak a harcoló katonaság számára.

Elsősorban a Máltai Segélyszervezet, amelynek többéves tapasztalata van, majd a többi történelmi egyház segélyszervezetei is átlépték a határt: segítő központokat hoztak létre és működtetnek a határ másik oldalán, Csapon (Kárpátalján), ahol messzemenő figyelemmel és szeretettel látják el az érkező menekülteket, mielőtt azok belépnek Magyarországra. Szükségük is van minderre az érkezőknek, mert menekülő útvonaluk a megpróbáltatások, szenvedések, halálfélelmek könnyel áztatott köveivel vannak kirakva.

„Fél órát adtak, hogy pakoljunk, és érzünk ki a vasútállomásra (emlékezik meg-megcsukló hangon egy csernihivi nő), mire odaértünk, már

számlálhatatlan tömeg próbált feljutni a vonatra... Volt lökdösődés, verekedés, sőt lövések is elhangzottak... A négy személyes fülkében 14-16-an voltunk összezsúfolva, de a folyosókon is... Sem ülni, sem állni nem lehetett... Összepisiltük magunkat... A nyílt pályán is többször rostokolunk, mert az oroszok lötték a vonatunkat... Négy napig utaztunk, kettő helyett...”

Egy nyikolájevi hölgy: „A házunkat találat érte, anyám, apám ott maradtak a romok alatt, mint mások is az ismerőseim, barátaim közül, nem volt idő, lehetőség az eltemetésükre, mert buszra szálltunk hamarjában, de nem indulhattunk, mert a bestiák kilőtték a buszok felét, amelyek felsorakoztak... Az orosz katonák összetereltek minket... A férfiakat elkísérték... Ketten – láttuk – ki akartak szökni a sorból, azokat ott helyben lelőtték... Kiválasztottak néhány fiatal leányt, betuszkolták a még ép szomszédos házba, s ott megerősztolták őket...”

Egy beérkező vonat vagonjából utolsók közt szállt le egy alig 16 év körüli lány, tépett ruhában, kisírt szemmel, soványka csomagját vonszolva maga után. Többen kérdezik, magyarul, mi történt, mit kér. Ukrán, Mariupol környékéről érkezett... Nem válaszol, annyit mond: doktort. Később tudjuk meg, mit mondott az orvosnak (és a pszichológusnak, mert olyan szolgálat is van): „Megerősztoltak, fegyveres ukránok... Értik, a mieink...”

Egy aggkorú csernihivi hölgy: „...átéltem a második világháborút, akkor falun laktunk... Volt a falutól távol lövöldözés, bejöttek a németek, pihentek, és mentek tovább... Mi meg szintén éltük a megszokott életünket... Ezek a vadak meg szinte vadásznak ránk... Lopnak az üzletekből, lakásokból, lányokat erőszakolnak meg, kínozzák, gyilkolják a fegyvertelen embereket, a foglyokat... Rosszabbak a fasisztáknál... Nem csoda: a hóhér, Putyin a parancsnokuk, pedig én is orosz nemzetiségű, de Ukrajnában lakó vagyok... voltam...”

A mellette álló középkorú nő veszi át a szót: „Beregszászba érkezünk, őszinte együttérzéssel fogadtak minket, úgy láttak el, törődtek velünk a magyar emberek, mintha testvérek lennénk, pedig otthon azt beszéltek, hogy a magyarok nem szeretik az ukránokat, hogy nagy a barátság Putyinnal... Egy hotelben voltunk elszállással, tisztaságban, kényelemben, de nem tudtam aludni, habár nagyon kimerült voltam, amint

lehunytam a szemem, láttam az égő-füstölgő romokat, kiégett épületeket, iskolákat, kórházakat... az utcán, borzasztó, a temetetlen holtakat, köztük gyermekeket... Az egyik parkban pedig különböző textíliákba tekert halottakat földeltek... Kik voltak, nem tudni..."

*

A föderációs fegyveresek a Kijevért folytatott többnapos harcokat követően visszavonultak, az ukránok újra birtokba vettek több mint harminc környékbeli helységet. A Bucsa nevezetű település határában tömegsírt fedeztek fel, benne 280 megcsonkított, különböző korosztályú emberek holttestével. Hasonló „felfedezésekről” folyamatosan jelennek meg hírek és tudósítások más ukrán vidékekről is.

A felek egymást vádolják.

Négy nap elteltével, azután, hogy Putyin, az Orosz Föderáció teljhatalmú elnöke felnyitotta Pandóra szelencéjét, megjelentek az első menekültek a magyar–ukrán határon. Öt határállomás van a két ország között, a legnagyobb a Beregsurány település melletti, ez szünet nélkül üzemel. Mivel a magyar kormány közhírré tette, hogy korlátozások és feltételek nélkül befogad minden menekültet, így naponta néhány tíz ember, majd százak, ezrek jelentkeztek Kárpátaljáról: magyarok, ruszinok és mások! Ekkor léptem/léptünk színre mi, önkéntesek is kisegítőkként és tolmácsokként. Nem szorultak a segítségünkre, mert „ismerték a járást”, az első órákban katonaköteles fiaikkal érkeztek, akiket nem szerettek volna egyenruhában látni. Magyarországon dolgozó családtagjaikhoz, rokonaikhoz jöttek, vagy épp letelepedési szándékkal. Napok múltán a határon egyre ritkább lett a magyar szó, felváltotta az ukrán, az orosz – azóta szinte kizárólagosak.

Március 15-én egy, a kulturális világból ismert személyt pillantottam meg a magyar–ukrán határon. Kölcsönös üdvözlést követően beszédbe elegyedtünk. Kérdezem:

– Mi készítette arra történelmi gyökerekkel büszkélkedő közismert személyiséget, hogy elhagyja szülőföldjét?

„Ha arra céloz – válaszol –, hogy az Ukrajnában dúló harcok, azok expanziója elől menekülök, akkor téved. Az ok: két éve veszítettem el drága feleségemet, egyedül maradtam. A fiaim,

az unokák, akik már tizenöt éve itt laknak, évek óta szorgalmazták áttelepülésemet, de én nem akartam árvaságra kényszeríteni portám gémeskútját – suhan át ráncaim egy mosoly –, de most, hogy elerőtlenedtem, döntenem kellett. Tragikus folyamat zajlik otthon, azaz gyorsul: fogy a magyar, és ezt a fájdalmas ténytet megállítani képtelenség. Annál is inkább, hogy a sok menekült tetten érhető motorja ennek a lejtmenetnek: a belső Ukrajnából érkezettek letelepednek Kárpátalján, nem mennek tovább, megveszik az áttelepült nemzettestvéreink házeit, lakásait – zömében a megye városaiban, többnyire Ungváron, Munkácson, Beregszászban, de vidéken is. Egy hónap alatt 300 000 menekültet regisztráltak szülőföldünkön, közülük 40 ezer Ungváron, 20 ezer Munkácson, majdnem ugyanannyi Beregszászban telepedett le végleg, azaz kapott lakhatási engedélyt. Ha idesorolom, és miért ne tenném, a nyelvtörvény ránk vonatkozó passzusait, a magyar anyanyelven tanulók számának csökkenését, az áttelepülés le nem zárult folyamatát, a vegyes házasságokat, az anyagi mélyrepülést és a mostani puszkaporos állapotot, valamint azt, hogy a 2001-ben mért 150 ezer magyarból ma ha él szűkebb pátériánkban 70 ezer őslakos, aki magyarnak vallja magát – akkor alaptalan bármilyen optimizmus.”

Jöttek Mózes helyett az életosztón által vezérelve, lehorgonyzott fővel a pusztulás földjéről, sebtében összeállított motyókkal, kéz a kézben gyermekkel vagy éppen ölelő karokban magukhoz szorított néhány hetes csecsemővel, óvó-segítő támogatással tipegő nagyanyával, nagyritkán tisztos korú nagyapával a maguk előtt tolt kerekesszékekben, orgonasípokként jelentkező gyermekeket terelve, akik legtöbbször hozta-cipelte felbecsülhetetlen magánvagyonát: játék babáját, kisautóját, iskolatáskáját, kiskutyáját vagy kiscicáját.

Amint kiléptek a példás gyorsasággal és figyelmességgel lebonyolított vámvizsgálat holdudvarából, szemtől szemben találkoztunk. A vacogtató hideget tovaüldöző napfénybe lépve, üdvözlésünket – szlávul – hallva, megemelve fejüket szembenézhattunk. Feltűnt: szemeik nem egyformák: az egyik szenvedéssel, fájdalmakkal fátyolozott, a másik lábadozó örömmel, éledező reménnyel csillogni próbáló, de ami azonos: mindkettő könnybe ágyazva.

Az első napokban tétováztam: mosolyogva vagy arcomon az őszinte együttérzés felismerhető jeleivel üdvözöljem őket? Az első mellett döntöttem, mert ők halálos fenyegetésekkel telt többnapos utazás után érkeztek hozzánk, és most, előttem, előttünk szökött virágba a megmenekülés semmivel sem azonosítható életérzése, ami felélesztette már-már elhaló mosolyukat.

Ismertettem velük a tényállást: mikrobuszok viszik őket a fél kilométerre található beregsurányi gyűjtőpontba, ahol Herka István polgármester úr és csapata, az önkéntesek, karitatív szervezetek tagjai példás szeretettel, tudással, szakértelemmel megáldva várják és fogadják őket, ahol pihenhettek, táplálkozhatnak, hangot adhatnak terveiknek, stb.

Megfogalmazódtak az első kérdések, érdeklődések: hogy jutnak el valahová fedél alá, külföldre, lehet-e letelepedni Magyarországon, kaphatnak-e igazolványokat, stb. Mindenre pozitív választ kapva némi hitetlenséggel körített váratlan reflexióval imádkozni kezdtek: a miatyánkot suttogva nyelvükön. A köszönet szavai szálltak az ég felé Istennek, Magyarországnak, Orbán Viktornak, nekem, nekünk.

Majd mint egy feleszmélő kétség:

- Nincs pénzünk, nem tudunk mindezért fizetni...
- Nem kell fizetni, minden ingyen történik, az emberiség nevében.
- Istenem – így az egyik középkorú nő –, annyit hallottam Magyarországról, hogy szép ország, de már ittlétem első perceiben meggyőződtem, hogy jó is, hogy itt melegszívű emberek élnek.

Szinte mindegyikük mosolyogva szállt be a szép és reménykeltő jövőbe induló buszba, kezükben szorítva Ariadné piros-fehér-zöld fonálát.

Jöttek, egyre többen és egyre távolabbról, Ukrajna távoli területeiről, magukkal cipelve a súlyos élmények fájdalmait. Én olykor hallani véltem az apokalipszis lovasainak dübörgését, Kharón révész evezőlapátjának csobbanását.

Egy testileg-lelkileg megsemmisülni látszó nő a bőröndjén pihelve, telefonon beszélve, feltételezhetően a hazaiakkal, hirtelen szívet bénítóan feljajdult. Hozzáfordulva megkérdeztem: mivel segíthetek, mi történt? Azt felelte: a szomszédja mondta, bombatámadás érte a kis házukat, amelyben szülei voltak, ők nem akarták elhagyni otthonukat...

*

A Lviv és Ivano-Frankivszk elleni rakétatámadások hatványozták az élni akarást, azaz egyre több kárpátaljai katonaköteles fiatal igyekezett elhagyni otthonát, menedéket találni Magyarországon. A kettős állampolgárságúak magyar útlevelel próbálták átlépni a határt, de miután az adattárból igazolódtott ukrán állampolgárságuk, ott helyben, a határon azonnal harci szolgálatra kötelezték őket. Többen megkíséreltek átjönni a Tisza gázlóin, egyenként vagy csoportosan, voltak, akik úszva menekültek. Akik átjutottak, azoknak a helyi lakosok messzemenő segítséget nyújtottak: befogadták lakásukba, átöltöztették őket, megetették-megitatták a szerencsésüket, ha kellett, szállították is. Sajnos voltak, akiket elsodort az ár. A Felső-Tisza-vidékiek a Kárpátokon át igyekeztek eljutni Romániába, de nem mindegyiküknek sikerült, volt, aki halálra fagyott, mert eltévedt a hegyek úttalan útjain.

Eddig 2 kárpátaljai, 2 magyar nemzetiségű katona vesztette életét a háborúban.

*

Az orosz-ukrán háború árnyékában is zajló választási kampányban új fogalom (természetes módon) honosodott meg: BÉKE és BIZTONSÁG, amit a Fidesz és a KDNP zászlajukra írtak és hirdettek, ami tovább acélozta a józan jobboldal akaratát itthon és a határokon kívülre rekedt nemzettestvéreinkben, mert a hovatartozás tudatosulása ÉBREDÉS – gyakorlása ÉBRENLÉT!

Beregsurány, 2022. 04. 04.

Kárpátaljai Miatyánk

Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, bocsáss meg nekünk, mert kételkedtünk. Nem abban, hogy vagy-e egyáltalán, hanem azért, hogy oly messzire kerülve egymástól ki mertük mondani, meg mertük kérdezni egymástól és magunktól: Atyánk, miért hagytál el minket? Miért csukad össze pilláidat ránk letekintvén, megfosztva minket hitet éltető szemed fényétől és melegétől? Bocsásd meg, mert mi hagytunk el Téged, Te ezt tudod, de lelki megnyugvásunkért, gyónásként hadd mondjuk: Atyánk, a sátán kerített hatalmába minket, elrabolta mindenünket, egyik kezünkben kenyeret tartottunk, a másikkal fedelet magunk és szeretteink fölé – ennyit hagyott meg nekünk. Gyarló emberként féltünk imára kulcsolni kezeinket, mert elejtve valamelyiket – megsemmisülünk.

Szenteltessék meg a Te neved, mert reménytelenségbe tiport évtizedeinkben neveddel tettük elviselhetővé testi-lelki fájdalmainkat, vágyva, remélve országod eljöttét.

Ne vádolj minket türelmetlenséggel, de legyen meg a Te akaratom már ma, amint a mennyekben, úgy a földön is. A mindenség végtelenjében földi létünk pillanatnyi; add meg hát Atyánk, hogy élni akarásunkat a Te akaratom tegye elviselhető-

vé. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma és holnap is. Add, hogy búzáinkat anyaföldünkbe vethessük, kenyerünket anyanyelvünkön nevezhessük. Adj biztató kitartást, hogy ne süllyedjünk a napi küzdelmek kilátástalanságába, hogy feléd fordíthassuk kérges tenyerünket és érdes lelkünket, hogy legyen bátorságunk és időnk Téged kérni:

Bocsásd meg vétkeinket, taníts meg újra, hogy őszintén valljuk és tegyük: mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek. Mi, akik végigszenvedtük a poklok éveit, hova vétkek kényszerítettek vétkezni, kérünk: adj erőt és időt megbocsátani embereknek, nemzeteknek, évtizedeknek. És ne vígy minket a kísértésbe, hogy elégedettek legyünk magunkkal, ne engedd, hogy sanyargatóink szenvedéseit látva-hallva a bosszú bódulatába zárkózva kárörvendjünk. Szabadíts meg a gonosztól, mely itt van közöttünk, felöltve az anyagiasság és önimádat csábító palástját.

Bízva és reménykedve fordulunk most és mindig Hozzád: tarts meg szülőföldünkön, emelj fel magadhoz, add meg Atyánk, hogy kegyességed tanúi és részesei legyünk, mert Tiéd az Ország, a Hatalom és a Dicsőség mindörökké. Ámen.

(Técső, 1992)

Jel